

Ad Boks, zestig jaar kippenfokker in hart en nieren

Dit najaar treedt Ad Boks terug als vice-voorzitter van de SZH na zestien jaar bestuurslid te zijn geweest. In december 2012 werd hij erelid van de plaatselijke vereniging van pluimveefokkers omdat hij zestig jaar lid was. In dit interview proberen we deze in 1964 afgestudeerde agrarische socioloog wat van zijn grote kennis en ervaring in de pluimveefokkerij te ontzutselen.

Op zevenjarige leeftijd fokte Ad zijn eerste boerenkrielen en in 1952 werd hij jeugdlid van de plaatselijke club. Naast kippen fokte hij duiven, onder andere Hage-naars, Groninger slenken en Oud-Hollandse meeuwen en konijnen. In 1954 ging hij serieus aan de slag met Hollandse krielen en Nederlandse uilebaarden. Zo'n veertig jaar geleden schakelde hij over op de rassen die hij nog steeds heeft: de oorspronkelijke Nederlandse Kraaikoppen en de Sultanhoenders. Met beide rassen is hij zeer succesvol, wat blijkt uit de prijzen die hij op keuringen in de wacht sleept. Zijn Kraaikoppen zijn gewilde proefdieren op het 'Wissenschaftliger Geflügelhof' in Sinsteden in Duitsland en Ad exporteerde Sultanhoenders onder andere naar Duitsland, Denemarken, Italië en Zweden. De Kraaikop blijkt in Duitsland te worden ingezet bij proeven met dubbeldoelkippen; de goede vleeskwiteit wordt geroemd. De Sul-

tanhoenders kwamen in de zeventiende eeuw al in Nederland voor, maar zijn daarna verdwenen. In 1842

Sultanhoen

Ad Boks

zijn ze door een Engelse dame uit Turkije via een ruiltransactie aangeschaft. De huidige dieren komen uit Duitsland. Het model van het dier en de bevedering zijn belangrijke selectiekenmerken. Als fokker is Ad niet bang voor een beetje vreemd bloed: het goede fenotype is belangrijker dan een raszuiver genotype. In de pluimveefokkerij kun je ook inteelt toepassen, mits er streng geselecteerd wordt op gezondheid en er voldoende lijnen in stand worden gehouden. De Kraaikoppen in Lieren hebben een gemiddelde inteeltcoëfficiënt van 25 procent en de Sultanhoenders van 12 tot 20 procent.

Op het moment van het interview staat er een nieuwe generatie dieren aan te komen. De broedmachine draait volop in de studeerkamer van Ad, onder het oog van de meester, omdat dat de plek blijkt waar de meeste eieren uitkomen.

Twintig Nederlandse rassen

We kennen nu twintig hoenderrassen die in Nederland of mede in Nederland zijn ontstaan of gedurende een lange reeks van jaren verder zijn gefokt. Deze rassen zijn rijk gevarieerd in vorm en kleur. Sommige rassen zijn al eeuwenoud, zoals de Friese hoenders, terwijl de Schijndelaars pas enkele jaren geleden aan de Nederlandse hoenderrassen zijn toegevoegd. Verder

zijn er naast de grote hoenders en de tot krielen verdwergde grote hoenders ook de oorspronkelijke Nederlandse krielrassen.

Al meer dan honderd jaar zet de Nederlandse Hoenderclub (NHC) zich voor deze rassen in en propageert het houden daarvan. Toen kort na de oprichting van de SZH de NHC gevraagd werd om het werk van de SZH te ondersteunen, mocht Ad als bestuurslid de SZH een brief schrijven dat de NHC geen behoefte had aan een SZH... De NHC en de SZH trekken nu één lijn als het gaat om de lijst met rassen van Nederlandse oorsprong. Met het bewaren van deze rassen wordt geprobeerd om een deel cultuurhistorie in stand te houden en de unieke combinatie van genen te bewaren die in de loop van de jaren is ontstaan.

Enige relativering past hier wel, want door het korte generatie-interval zijn fenotypen die verdwenen zijn, gemakkelijk terug te fokken. Veel Nederlandse rassen komen ook in de ons omringende landen voor en bieden de mogelijkheid van bloedverversing in de Nederlandse kippenrassen. Toch zijn er enkele rassen met een lange Nederlandse historie die niet verder in gevaar moeten komen: de Nederlandse uilebaard, het Baardkuifhoen, de Brabant, het Hollandse kuifhoen en de Assendelfter.

Oorspronkelijk dubbeldoel

De meeste van de oorspronkelijk Nederlandse pluimveerassen zijn dubbeldoel-

Kraaikop

Ad Boks

rassen: ze leggen een flink aantal eieren per jaar en na de slacht zijn het niet slechts soepkippen. Maar door de enorme genetische vooruitgang in de commerciële pluimveefokkerij is het verschil in eiproductie per dag tussen de oorspronkelijke Nederlandse rassen en de moderne (kruisings)legkip wel heel groot geworden. Hetzelfde geldt voor de groei per dag wanneer de Nederlandse rassen vergeleken worden met de moderne vleeskippen. Wanneer je bijvoorbeeld in de biologische pluimveehouderij een oorspronkelijk Nederlands ras zou willen inzetten, kan dit alleen rendabel gebeuren na kruising met een pro-

ductiever ras. De oorspronkelijke Nederlandse rassen worden in stand gehouden door enthousiaste kippenliefhebbers die hun dieren houden als hobbydier en er graag mee naar tentoonstellingen gaan. Een mooie lichaamsbouw en bevedering zijn voor hen het belangrijkste.

De SZH

Hoewel de NHC in het begin niet enthousiast was over de oprichting van de SZH, is het later meer dan goed gekomen. Het in stand houden van de oorspronkelijke Nederlandse rassen staat boven aan de actielijst van de NHC. Toen Ad midden jaren negentig door Leffert Elving gevraagd werd om bestuurslid te worden, heeft hij vrijwel onmiddellijk ja gezegd en jarenlang de rol van verbindingsofficier tussen beide besturen vervuld.

De SZH functioneerde sterk tijdens de uitbraak van Aviaire Influenza tien jaar geleden. Door het optreden van de SZH zijn toen heel wat dieren van een onnodige dood gered. De SZH en de NHC hebben samen de onderzoekers in Wageningen van uniek materiaal voorzien voor het moleculair genetisch onderzoek. De mogelijkheden die de SZH kan bieden op het gebied van het overbrengen van kennis over fokkerij kan binnen de NHC nog wel beter benut worden. Veel hobbyfokkers hebben weinig theoretische kennis over de erfelijkheidsleer. Ads studeerkamer is één grote bibliotheek, die ook voor onderzoekers interessante documenten bevat. Die bibliotheek vormt de basis voor de vele artikelen die hij geschreven heeft en de komende jaren nog gaat schrijven over de Nederlandse pluimveerassen. ●